

EL TREBALL DE LA LLAR I DE CURA A LES PERSONES:

RECULL DE RECURSOS I INFORMACIÓ

llar i cures feines dignes

PROJECTE PER LA DINAMITZACIÓ I PROFESSIONALITZACIÓ DEL TREBALL DE LA LLAR I DE CURES

Ajuntament de Manresa

EL PERQUÈ D'AQUEST DOSSIER

El treball de la llar i de cura a persones, és un sectors especialment precaritzat, desprotegit i desvaloritzat, que pateix una profunda feminització i una presència molt significativa de dones migrades. A més, és un sector amb una presència d'economia submergida molt elevada, i amb una influència molt elevada de la llei d'estrangeria, que genera situacions de vulneració de drets de les treballadores d'origen migrant. També hi juga que el treball de la llar pateix una manca absoluta de reconeixement social i econòmic, no es reconeix com a àmbit productiu ni se li reconeix cap qualificació, per considerar-se una extensió del treball reproductiu que tradicionalment s'ha adjudicat a les dones a l'àmbit domèstic.

Gran part de la culpa la té el fet que la normativa és deficitària i cal canviar-la, doncs la pròpia legislació del sector no dona a aquestes treballadores accés a drets laborals tan bàsics com la prestació per desocupació, entre d'altres. Tot i això, cal tenir en compte un aspecte quotidià que tenim a l'abast cadascun de nosaltres, doncs molts cops el problema rau en el fet que desconeixem la llei, per dolenta que aquesta sigui, i per tant no l'apliquem.

Fruit d'aquest anàlisi, l'Ajuntament de Manresa, a través de la subvenció del Servei Públic de Catalunya en el marc del Programa de projectes innovadors i experimentals, ha implementat al llarg del 2019 un projecte per tal de contribuir a la dinamització, la professionalització i la millora de les condicions laborals de les persones que treballen en aquest àmbit. Un dels resultats d'aquest projecte és precisament, l'elaboració del present dossier de recursos, on es recullen múltiples articles, estudis, documents d'informació i de difusió i recursos audiovisuals, amb l'objectiu de facilitar la seva difusió en general i entre els agents interessats del territori, fomentant l'anàlisi, el debat i la reflexió de les problemàtiques lligades a l'àmbit del treball a la llar i de cures.

Us animem doncs, a utilitzar els recursos que aquí es presenten en els vostres àmbits de treball i actuació.

Esperem que pugui ser un granet més en la millora del treball de la llar.

Aquest projecte està subvencionat pel Servei Públic d'Ocupació de Catalunya en el marc del Programa de projectes innovadors i experimentals

LA PROBLEMÀTICA LLIGADA AL TREBALL DE LA LLAR:

ARTÍCLES I ESTUDIS

Dones migrants al servei domèstic: conciliació de la vida de les conciliadores, de Lena de Botton i Lidia Puigvert. Disponible [aquí](#).

Economia de les cures i política municipal: cap a una democratització de la cura a la ciutat de Barcelona, estudi de Sandra Ezquerra i Elba Mansilla. Disponible [aquí](#)

Economia de les cures, el treball invisibilitzat, la cohesió menystinguda. Article a la revista Nexe, disponible [aquí](#)

Entrevista a Rocío Echevarría, per part de Sandra Vicente. Disponible [aquí](#)

Invisibilitat i precarietat dels treballs de cures, article de Mar Serra a El diari de la Sanitat. Disponible [aquí](#)

Models de provisió de cures a les persones i de suport a la llar, estudi comparatiu dirigit per Raquel Gallego. Col·lecció Estudis Temps i Cures. Barcelona, 2017.

Treballadores de les cures i la llar: una feina dura i invisible, article de Siscu Baiges a El triangle. Disponible [aquí](#).

Trabajo precario en Honduras, trabajo precario en España, article de Winnie a *Grandes minorias*. Disponible [aquí](#)

Trabajo decente para trabajadores y trabajadoras domésticas, Conveni 189 de la Organització Internacional del Treball. Disponible [aquí](#).

Visibilizar lo invisible. Mujeres migradas y empleo del hogar, informe de SJM. Disponible [aquí](#).

COM CONTRACTAR DE FORMA JUSTA I RESPONSABLE?

Com dèiem, el treball de la llar i de cures és un sector especialment precari i desprotegit, amb una profunda feminització i una presència molt significativa de dones migrades.

Una gran part del problema rau en el fet que la legislació laboral d'aquest sector és deficitària i per tant cal canviar-la, però també hi juga el desconeixement per part de les famílies i persones contractadores, doncs molts cops desconeixem la llei, per dolenta que sigui i, per tan, no l'apliquem.

Per resoldre aquesta manca d'informació s'ha elaborat la **"Guia de contractació: Informació i recomanacions per una contractació digna i justa en feines de suport a la llar i de cura de persones en el seu domicili"**.

Aquesta guia, adreçada a famílies i particulars, explica tant el procés de contractació com altres aspectes com la jornada laboral, el càlcul d'un sou just, el pagament de la seguretat social, etc. La podeu trobar als equipaments municipals, centres de salut, locals d'entitats relacionades, centres cívics, etc, com també [online](#).

Per altra banda, a la **Catalunya Central** existeixen certs projectes que busquen oferir els serveis de cura des d'una garantia de justícia social i laboral per a les treballadores, i als que podem dirigir-nos perquè ens ajudin en la tasca de contractar una persona per a realitzar aquestes feines:

- Projecte FITA de Càritas Manresa: realitza la intermediació entre treballadores i famílies, fent també l'acompanyament a persones sense papers per regularitzar la seva situació. Més informació [aquí](#).
- Cuidem lluçanès: cooperativa de treballadores i usuàries, per a l'ofertament i l'ús de serveis d'atenció a les persones, neteja, i altres. Més informació [aquí](#)

"Que les treballadores de la llar tinguin un treball digne també és responsabilitat teva".

Baixada de la Seu, 3. Manresa.

93 872 15 42

caritaskanresa@caritaskanresa.cat

Aquest projecte està subvencionat pel Servei Públic d'Ocupació de Catalunya en el marc del Programa de projectes innovadors i experimentals

QUINS SON ELS DRETS DE LES TREBALLADORES DE LA LLAR?

De forma semblant i paral·lela a la guia explicada, s'ha elaborat el tríptic **“Treballadora de la llar, coneixes els teus drets? Informació sobre drets i legislació laboral per a treballadores de la llar i de cura de persones en el seu domicili”**.

Aquesta guia està dirigida particularment a les persones treballadores d'aquest camp, per tal de que tinguin clars els drets que estipula la llei i així facilitar el seu reconeixement i evitar-ne la vulneració. Aquest segon material ha estat editat en català i castellà, per tal d'arribar al màxim de treballadores del camp, tenint en compte l'elevadíssima proporció de persones d'origen migrant.

La podeu trobar als equipaments municipals, centres de salut, locals d'entitats relacionades, centres cívics, etc, com també [online](#).

Per altra banda, a Manresa existeixen certs projectes que busquen oferir informació a les dones i persones treballadores, com per exemple:

- CIO – Centre d'Iniciatives per l'Ocupació.

Carrer de la Verge de l'Alba, 5-7. Manresa.
93 877 64 90
cio@ajmanresa.cat

- Centre d'Informació de Treballadores Estrangeres, de CCOO.

Passeig Pere III, 60. Manresa
93 873 00 00
cite@ccoo.cat

- SIAD – Servei d'Informació i Atenció a les Dones.

Carrer de la canal, 6 1r. Manresa
93 875 23 10
siad@ajmanresa.cat

ORGANITZACIONS I ASSOCIACIONS QUE TREBALLEN EN L'ÀMBIT

A l'àmbit Barceloní, existeixen múltiples organitzacions que treballen per la millora de les condicions de vida i laborals de les persones treballadores de la llar. Algunes de les més importants son:

SINDILLAR: Sindicat de treballadores de la llar i de cures. És el primer sindicat de treballadores i cuidadores de la llar a l'estat espanyol. Va néixer el 22 d'octubre de 2011, a Barcelona, en una molt diversa assemblea on hi van assistir mig centenar de dones de 16 països. Les primeres afiliades van decidir anomenar "Sindihogar - Sindillar" a l'entitat que les representa i que defensa els seus drets com treballadores.

MUJERES PA'LANTE: L'associació Mujeres Pa'lante té més de 10 anys de funcionament, i és un espai d'acompanyament a dones, que brinda informació i recolzament sobre com arreglar els papers d'estrangeria, com enfortir-se en circumstàncies difícils, idees i eines per trobar feina i com emprendre nous camins per assumir una major autonomia laboral i com continuar els estudis, entre altres. També treballa per crear espais de trobada i una xarxa solidària per a l'intercanvi d'experiències, idees i projectes per superar de manera col·lectiva els reptes. També realitzen formacions (des de cursos de formació ocupacional, d'idiomes i altres), serveis d'acollida (atenció psicològica, assessoria jurídica, assessoria sociolaboral, assessoria informàtica), i altres tallers varis.

Des de l'associació han creat la cooperativa Mujeres pa'lante, oferint serveis de cures i d'atenció a persones al domicili, per tal de posar la vida al centre i dignificar el treball reproductiu, imprescindible pel sosteniment de les vides, les comunitats i els projectes. També ofereixen servei de càtering per convencions, esdeveniments, publicitat i rodatges, i servei de costura per particulars.

MUJERES MIGRANTES DIVERSAS: Associació creada per treballadores de la llar i de cures, feminista, comunitària i pro-LGBTI. Acompanyen i creen espais comuns d'apoderament personal i col·lectiu.

LAS KELLYS: Associació de "cambreres d'hotels", per recolzar-se mútuament i denunciar la situació laboral de les seves feines. Tenen grups territorials a 8 territoris de tot Espanya.

XARXA TREBALL DE LA LLAR JUST: Donen serveis varis en relació a la dignificació i professionalització del sector del treball de la llar. Realitzen intermediació i acompanyament per tal de que les treballadores i les famílies puguin establir relacions laborals justes que donin resposta a les seves necessitats.

SEDOAC (Servicio Domestico Activo): Associació de dones de diferents nacionalitats que, cansades de formar part d'un sector invisible, vulnerable i precari, decideixen unir les seves forces i lluitar per la igualtat plena dels drets laborals, polítics, socials i civils de totes les

Aquest projecte està subvencionat pel Servei Públic d'Ocupació de Catalunya en el marc del Programa de projectes innovadors i experimentals

treballadores de la llar a Espanya. Promouen l'apoderament i la reivindicació de la igualtat de drets, i d'unes condicions justes i dignes per les treballadores de la llar.

RECURSOS I DOCUMENTALS AUDIOVISUALS

Son molts els documentals audiovisuals creats per conscienciar sobre les condicions de treball del sector i les implicacions de la divisió del treball i de la crisi de cures. Alguns dels més representatius son els següents:

'CUIDAR ENTRE TERRES. QUI SOSTÉ LA VIDA QUAN LES DONES MIGREN?':

El documental narra la història de Maria, una dona que treballa d'interna, cuidant 24 hores d'una persona gran a Tarragona, amb el cap posat en tenir cura del seu pare a l'altra banda de l'Atlàntic. La Lucelly cuida, des del bon dia al petó de bona nit, la filla d'una família de ciutat, mentre les seves filles creixen al camp. La Luz Míriam fa un sobreesforç per seguir lluitant en defensa del riu Magdalena ara que, desplaçada del territori on pescava, subsisteix com a treballadora de la llar.

Aquestes són només tres de les milers de dones que exemplifiquen la 'fuga de cures' d'Amèrica Llatina a Europa i dels territoris rurals a les ciutats. Tres de les moltes dones convertides en migrades i desplaçades que treballen cuidant lluny de casa seva, mentre, a la seva terra, altres dones omplen el buit quotidià per sostenir-hi la vida.

La investigadora colombiana Camila Esguerra, explica que "el suposat desenvolupament dels països del nord global ha estat a costa de l'explotació de les seves dones i la sobreexplotació de les dones migrants". El documental posa el focus d'atenció en les cadenes de cures, un fenomen transnacional i urbanitzat que encarna, en el cos de les dones del sud global, la vigència de les relacions colonials.

Aquest projecte està subvencionat pel Servei Públic d'Ocupació de Catalunya en el marc del Programa de projectes innovadors i experimentals

TREBALLADORES INTERNES DEL SERVEI DOMÈSTIC

Vídeo creat per “La Red de mujeres latinoamericanas y del Caribe en España” i la SEDOAC, per donar a conèixer el testimoni de tres dones migrants treballadores domèstiques en règim d’internes. Ens expliquen en primera persona el que significa assumir el treball d’internes, el seu habitatge, vivències, inquietuds, lluites, somnis i perspectives de futur.

Entre les entrevistes hi trobem la de la secretaria de la SEDOAC María Lucía Arboleda, qui transmet la seva clara aposta per formar part de l’associació, com a mitjà per enfortir i canviar els seves condicions laborals i de vida a Espanya. “He tingut bones i males experiències, les he superat. Em sento molt cansada.... casi mor la meitat del meu cos i no em troben res.... potser sigui l’estrès. Encantada de tornar al meu país.... tinc que esperar la jubilació. Al que treballa s’ha de tractar-lo bé per a que tingui ànims... Considero que he guanyat la batalla”. “Aprofitem els caps de setmana per formar-nos. És un treball invisible i poc reconegut... coneixes tants abusos.... Totes estem a la mateixa lluita. Estem lluitant per la ratificació del Conveni 189 de la OIT per l’equiparació dels drets de les treballadores de la llar”.

Disponible a: <https://youtu.be/Zu53b50Lx48>

UNA SEGUNDA MADRE

Comèdia brasilenya que va sortir a la llum al 2015 i que va ser molt ben valorada i premiada en diversos festivals.

Val es una treballadora interna que es pren el seu treball molt seriosament. Treballa per un matrimoni adinerat de Sao Paulo dia i nit, i cuida al seu fill adolescent, al que ha criat des de la infància i amb el que té una relació molt especial. L’ordre d’aquesta llar sembla indestructible, fins que un dia arriba des de la seva ciutat d’origen la filla de Val, Jessica, intel·ligent i ambiciosa. La presencia de la jove posa en perill el balanç de poder a la casa. Aquesta nova situació posarà en tela de judici les lleialtats de Val i la obligarà a valorar el que està disposada a perdre.

A LA DERIVA PELS CIRCUITS DE LA PRECARIETAT FEMENINA.

Documental realitzat per “Precàries a la Deriva”

Tota la tasca de recórrer i acompanyar els itineraris de les treballadores precàries ha quedat plasmada en aquest vídeo: a la deriva pels circuits de la precarietat femenina, on el nom del col·lectiu es confon amb el títol del treball, amb un doble efecte: alhora que dilueix l’autoria de la investigació (veritablement coral i polifònica, tramada entre moltes dones), posa en relleu que la precarietat més que un adjectiu de la feina és una manera de l’existència actual. El vídeo està confeccionat com un tapís de relats, cròniques,

Aquest projecte està subvencionat pel Servei Públic d’Ocupació de Catalunya en el marc del Programa de projectes innovadors i experimentals

entrevistes i conceptualitzacions que teoritzen el que les derives van tornant visible. El projecte està ubicat a la ciutat de Madrid.

El treball de *Precarias a la deriva* insisteix a cartografiar la precarietat femenina per identificar vies d'acció política contra la privatització de les cures.

TEMPS REAL

De María Ruido, 2003.

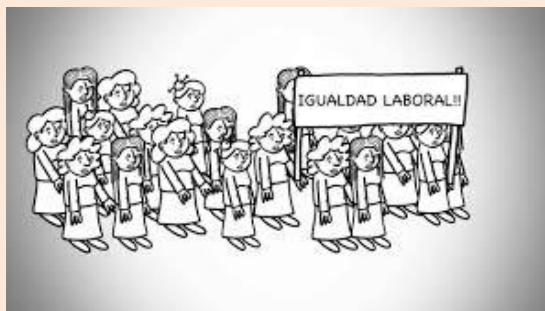
Si fins fa tot just unes dècades seguíem pensant el terme "treball" com a producció enfront la reproducció i com a concepte vinculat a l'ocupació assalariada, ara les divergències tradicionals es dilueixen, i les oposicions espacials i conceptuals entre temps / llocs d'oci i de treball no resulten ja operatives: el biotreball passa a definir les nostres relacions, la precarietat ens erosiona i rearticula les nostres decisions personals, així com l'elaboració de les nostres subjectivitats.

Estructurat al voltant de dos eixos - (des) organització i (re) allotjament -, aquest projecte vol ser una investigació implicada sobre alguns grups de dones europees que treballen al voltant de les actuals condicions de precarietat, un treball que proposa una lectura paral·lela d'alguns discursos i actuacions feministes i algunes estratègies de representació com pràctiques polítiques referencials.

CUIDADO, RESBALA!

Documental realitzat per l'Associació *Círculo de Mujeres de Málaga*.

El documental posa en qüestió el paradigma hegemònic d'entendre el treball. Concebem el treball com una activitat remunerada que es mesura pel seu valor monetari. Però què passa amb les cures? Com es valora el treball domèstic? En quines condicions s'exerceix?

Un altre dels efectes que s'aconsegueix a través del seu visionat és aproximar-nos a la situació de les dones encarregades de realitzar totes aquestes tasques invisibles, en un 90% realitzades per dones (la majoria d'elles d'origen migrant), que fan que es pugui mantenir la vida. I que deixen dibuixada una nova crisi, aquesta sí silenciosa: la crisi de les cures. En una societat on tot es mesura pel valor monetari de les coses... com es realitza la gestió de les cures?

Ara que tant es parla de precarietat, hauríem de començar també a utilitzar el termini precariadas. Aquestes dones presenten en les seves realitats unes condicions laborals discriminatòries respecte a la resta de treballs. I això obeeix a la lògica patriarcal que s'encarrega de no reconèixer la tasca de les cures

Aquest projecte està subvencionat pel Servei Públic d'Ocupació de Catalunya en el marc del Programa de projectes innovadors i experimentals

com un treball d'especial vàlua. Com algunes feministes ja apuntaven a les últimes vagues generals: I si organitzéssim una vaga de cures? I si totes aquestes dones es creuessin de braços i es neguessin a fer el menjar, a planxar, a cuidar, a escoltar, a ajudar amb els deures, a tenir cura dels i les petites, a tenir cura de la gent gran?

Aquest documental és una proposta oberta a nous plantejaments, reflexions, aportacions i debats que enriqueixin les pràctiques diàries i sensibilitzin en relació a una temàtica molt invisibilitzada amb la que cal anar amb compte, perquè rellisca.

HOTEL EXPLOTACIÓ: LES KELLYS

El Documental vol fer visible les més de dos-centes mil dones treballen com a cambres de pis a Espanya i realitzen una tasca tan fonamental com invisible en el sector de l'hostaleria.

Dirigida per Georgina Cisque.

ORGANITZAR LO (IM)POSSIBLE

Un curtmetratge de Tonina Matamalas i Carme Gomila en col·laboració amb Las Kellys Barcelona i la Cooperativa de tècniques (Espanya, 2017).

Las Kellys, és una associació autònoma de cambres d'hotel amb vuit grups arreu de l'Estat espanyol, que estan lluitant per millorar les seves condicions de treball i qualitat de vida. Al llarg dels 15 minuts que tenen per netejar una habitació, parlen de salut i medicalització, política

turística, feminització de la precarietat laboral, migració, organització i resistència, elements que es van entrelaçant per mostrar la complexitat a la qual s'estan enfrontant. Un curtmetratge d'animació documental fet amb "Las Kellys Barcelona" des de l'inici fins al final.

CRIADES I SENYORES

Dirigida per Taylor T, realitzada al 2011 als Estats Units, sota el títol original de *The help*.

Skeeter és una noia del sud que torna de la universitat decidida a convertir-se en escriptora. La seva arribada altera la vida de la ciutat i, fins i tot, la dels seus amics perquè s'ha proposat d'entrevistar les dones negres que s'han passat la vida al servei de les grans famílies patint totes formes de discriminació racial. Ambientada al Mississipi dels anys seixanta.

Aquest projecte està subvencionat pel Servei Públic d'Ocupació de Catalunya en el marc del Programa de projectes innovadors i experimentals

HILDA

Dirigida per Clariond, realitzada al 2014 a Mèxic.

Hilda, la nova empleada domèstica, provoca un despertar en la vida de l'atabalada senyora Lemarcghand, qui rememora el seu passat revolucionari, es qüestiona el seu frívol present i entra en una crisi d'identitat. Arran de la relació amb la seva empleada, en algun moment d'aquesta comèdia, la ment de la senyora implosiona revelant una fractura mental en la qual s'hi acomoden i revelen distorsions que la porten a torturar psicològicament Hilda. La pel·lícula, el gènere de la qual oscil·la entre la comèdia i el cinema negre, una espècie de thriller de tortures psicològiques, mostra un retrat social en forma de metàfora de la classe "educada" mexicana que encara practica una forma d'esclavitud social.

DOMÈSTICA

Dirigida per Mascaro, realitzada al 2012 a Brasil.

El director d'aquest film els hi passa la càmera a un grup d'adolescents perquè enregistren la seva empleada domèstica. La pel·lícula presenta set històries en total (sis dones i un home), que projecten un ampli espectre social dins del Brasil actual, i a través de les quals es posa en evidència la peculiaritat d'aquest pacte, de feina i d'efecte, que cada família estableix en la seva relació amb el personal domèstic.

ROMA

Dirigida per Cuarón, realitzada al 2018 a Mèxic.

Cleo és una jove criada d'una família que viu a la Colònia Roma, barri de classe mitjana de Ciutat de Mèxic. En aquesta carta d'amor a les dones que el van criar, el director s'inspira en la seva pròpia infància per pintar un retrat realista i emotiu dels conflictes domèstics i les jerarquies socials durant l'agitació política de la dècada de 1970.

Aquest projecte està subvencionat pel Servei Públic d'Ocupació de Catalunya en el marc del Programa de projectes innovadors i experimentals